

АКТИВІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ БАКАЛАВРІВ РОМАНО-ГЕРМАНСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН

УДК: 371.937

Колесниченко Н. Ю.

Стаття присвячена висвітленню найбільш ефективних способів організації самостійної роботи бакалаврів романо-германської філології у процесі вивчення фахових дисциплін. Особлива увага приділяється конкретизації настанов компетентнісного підходу щодо активізації форм і методів самостійної роботи бакалаврів романо-германської філології у напрямку вдосконалення їх іншомовної комунікативної та перекладацької компетентності.

Ключові слова: бакалаври романо-германської філології, компетентнісний підхід, самостійна робота, іншомовна комунікативна, перекладацька компетентність.

АКТИВИЗАЦИЯ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ БАКАЛАВРОВ РОМАНО-ГЕРМАНСКОЙ ФИЛОЛОГИИ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНЫХ ДИСЦИПЛИН

Статья посвящена исследованию наиболее эффективных способов организации самостоятельной работы бакалавров романо-германской филологии в процессе изучения дисциплин специализации. Особое внимание уделяется конкретизации установок компетентностного подхода относительно активизации форм и методов самостоятельной работы бакалавров романо-германской филологии с целью совершенствования их иноязычной коммуникативной и переводческой компетентности.

Ключевые слова: бакалавры романо-германской филологии, компетентностный подход, самостоятельная работа, иноязычная коммуникативная переводческая компетентность.

PEDAGOGIC COMPETENCE AS INDIVIDUAL SIGNIFICANT RESULT OF PROFESSIONAL TRAINING BACHELORS OF ROMANCE AND GERMANIC PHILOLOGY

Kolesnichenko N. J.

The article highlights the most effective ways of organizing Romance-Germanic bachelors' individual work while studying the speciality. The article also focuses on the objectives of competent approach which aims to improve forms and methods of Romance-Germanic bachelors' individual work and their foreign language communication and interpreter competence.

Key words: Romance-Germanic bachelors, competent approach, individual work, foreign language communication interpreter competence.

Постановка проблеми. Необхідність приведення змісту, форм і методів лінгвістичної та іншомовної педагогічної підготовки бакалаврів романо-германської філології, а також способів оцінювання її прикінцевих результатів відповідно до нових вимог, висвітлених у європейських документах з мовної

та освітньої політики, значно актуалізувалася останнім часом. Зумовлено це необхідністю заміни традиційної лінгводидактичної парадигми, що спрямовує іншомовну комунікативну підготовку бакалаврів романо-германської філології в межах тріади «знання, уміння, навички», на нову, що окреслена межами компетентнісного підходу до організації сучасного навчально-виховного процесу вищої лінгвістичної школи.

В нових умовах розвитку інформаційного суспільства та сфери інтелектуальних, соціальних й освітніх послуг, як наголошують науковці (Л. Голубенко, В. Желясков, М. Князян, Ж. Таланова, Л. Тархова, П. Тівіков, О. Цокур та ін.), професійна підготовка бакалаврів романо-германської філології не може обмежуватися тільки їх навчанням спеціальних дисциплін. Чільне місце в процесі вищої лінгвістичної освіти повинні посідати соціально-гуманітарні та психолого-педагогічні дисципліни, що забезпечують їх конкурентоспроможність й мобільність на сучасному ринку праці, чому сприяє їх досконале володіння іноземними мовами, професійними основами усного і письмового перекладу. Тому останнім часом зміни, що відбуваються у процесі організації професійної підготовки бакалаврів романо-германської філології здебільшого пов'язується з актуалізацією проблеми набуття ними професійно важливих якостей особистості, серед яких — лінгводидактична й іншомовна педагогічна компетентності, що значною мірою визначає успіх їх кар'єрного зростання у сфері іншомовної освіти.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема оцінювання навчальних досягнень бакалаврів романо-германської філології за критеріями компетентнісного виміру, незважаючи на свою актуальність, досить рідко ставала предметом спеціального науково-педагогічного дослідження сучасних науковців. Переважно вона досліджувалася побічно, зокрема, в межах проблем теорії іншомовної комунікації і перекладу (І. Зимня, В. Комісаров, В. Крупнов, Л. Латішев, З. Львовська, Р. Міньяр-Белоручев, Ю. Найда, О. Петрова, Я. Рецкер, І. Халєєва, М. Цвілінг, А. Швейцер та ін.); теорії міжкультурної комунікації (В. Верещагін, В. Костомаров, В. Сафонова, С. Тер-Мінасова, В. Фурманова та ін.); підвищення якості навчання студентів іноземної мови як засобу міжкультурного спілкування (М. Байрам, М. Карло, Г. Китайгородська, У. Літлвуд, Е. Шубін, I. Laven, U. Novak, F. Smith, G. Westhoff та ін.).

Останнім часом в науково-педагогічних публікаціях спостерігається диференціація комунікативної (Ю. Ємельянов, В. Кашницький, Т. Ліпатова, Г. Трофімова), синонімічної (Е. Бреус, В. Жеребкіна, Н. Новосельцева), лінгвокомунікативної (В. Вілс, А. Гребенщикова, В. Золотухина, Н. Комісарова, І. Халєєва, К. Шапошников, А. Швейцер), соціокультурної (М. Боліна, С. Колова, Е. Костіна, В. Сафонова), міжкультурної (О. Бистрай, Н. Гальскова), перекладацької (І. Алексєєва, В. Комісаров, Л. Латішев, Р. Міньяр-Белоручев, М. Цвілінг) компетенцій майбутніх фахівців. Однак недостатньо увага науковців зосереджена на питаннях, що стосуються атестації та оцінювання навчальних досягнень бакалаврів романо-германської філології за критеріями компетентнісного виміру під час здійснення самостійної та самостійно-дослідницької діяльності.

Тому *метою* поданої статті є висвітлення способів активізації самостійної роботи бакалаврів романо-германської філології упродовж їх навчання фахових дисциплін за критеріями компетентнісного виміру.

Виклад основного матеріалу дослідження. Впровадження компетентнісного підходу кардинально змінює результативно-цільову основу професійної та іншомовної педагогічної освіти бакалаврів романо-германської філології. Це передусім передбачає узгодження впродовж їх навчання критеріїв та процедур діагностики рівнів сформованості предметних, комунікативних, соціальних, індивідуальних компетенцій, необхідних для успішної професійної діяльності, зокрема у сфері перекладацьких послуг. З огляду на це, спостереженню піддавалися як загальні аспекти професійної підготовки бакалаврів романо-германської філології (адміністративна стратегія впровадження компетентнісного підходу), так і специфічні, в рамках викладання окремих навчальних дисциплін (локальна стратегія впровадження компетентнісного підходу), що входять до складу їх вищої лінгвістичної та іншомовної педагогічної освіти.

Враховуючи реалії професійно-освітнього середовища, ми, переважно спираючись на локальну стратегію впровадження компетентнісного підходу за рахунок інноваційно-педагогічної діяльності окремих викладачів-новаторів, особливу увагу приділили налагодженню контролю й самоконтролю якості самостійної роботи бакалаврів романо-германської філології при вивченні фахових дисциплін. Продемонструємо, як це відбувалося під час впровадження й конкретизації змісту тематичної перекладацької підготовки бакалаврів романо-германської філології, необхідної для забезпечення їх успішної іншомовної комунікації у сфері перекладацьких послуг. Для цього передбачалося:

- спрямувати інтелектуальні зусилля бакалаврів романо-германської філології на здобуття певних предметних компетенцій шляхом отримання відповідних предметних знань у тій галузі, в якій вони будуть спеціалізуватися для того, щоб не тільки розуміти й перекладати знайомі терміни, а й усвідомлювати те, про що йдеться, через опанування спеціальної лексики, яка використовується при перекладі спеціальних і професійних текстів;

- здійснити тренінг пізнавальних і виробничих функцій бакалаврів романо-германської філології, що забезпечують їх перекладацьку компетентність, зосередивши їх на оволодінні певними професійними вміннями і навичками, а також набуття позитивного індивідуального досвіду щодо здійснення професійно-орієнтованого перекладу в обраній сфері предметної спеціалізації.

Для цього ми намагалися усвідомити сутність феноменів «іншомовна комунікативна компетентність», «лінгвокомунікативна компетентність», «перекладацька компетентність», «професійна компетентність» бакалаврів романо-германської філології. З цією метою було прийнято участь у відповідних науково-методичних семінарах і конференціях. Так, на науково-методичному семінарі «Сутність і структура перекладацької компетентності», який проходив у формі лекції-дискусії з широким використанням методів візуалізації, викладачі-експериментатори підводилися до розуміння сутності означеного феномена. При цьому, незважаючи на досить гостру дискусію, все ж таки було досягнуто єдності думок у розумінні перекладацької компетентності як професійно значущого новоутворення особистості фахівця, який у своєму складі передбачає наявність спеціальних знань, умінь і навичок, а також відповідних якостей, настанов і ставлень, які дозволяють бакалаврам романо-германської філології успішно вирішувати професійні завдання за допомогою засобів іноземної мови.

У процесі обговорення структури перекладацької компетентності, ми, спираючись на компетентну думку науковців (І. Алексєєва, В. Желясков, Н. Касаткіна, Н. Янковець та ін.), обґрунтували правомірність виділення двох складових – базової та прагматичної. Аналізуючи особливості базової складової, ми переконалися, що вона, ґрунтуючись на високому рівні володіння рідною та іноземною мовами, а також провідними видами іншомовної мовленнєвої діяльності (говоріння, аудіювання, читання, письмо), поєднує в собі такі компоненти перекладацької компетентності професіонала, які постійно задіяні у перекладацькій діяльності незалежно від виду перекладу, текстового жанру, тематики комунікативної ситуації. Через це, у її складі, відповідно, було виокремлено:

- концептуальний компонент, який представлено сукупністю знань та уявлень бакалаврів романо-германської філології про сутність перекладу, його специфіку, загальну мету, завдання, які вирішує перекладач;

- технологічний компонент, який становить собою сукупність перекладацьких прийомів і засобів, які допомагають перекладачеві конструктивно долати типові перекладацькі труднощі і успішно вирішувати різні завдання.

Аналізуючи сутність прагматичної складової перекладацької компетентності, ми намагалися довести, що вона містить знання, уміння та навички, необхідні фахівцю в тих чи інших видах перекладу, а також при перекладі текстів різних стилів [1, с. 27]. При цьому, при навчанні бакалаврів романо-германської філології ми спрямовували їх увагу на два компоненти:

- специфічному, що передбачає володіння ними певними видами перекладу;

- спеціальному, який визначає жанрові можливості фахівця сфери інтелектуальних послуг при перекладі спеціальних, ділових та інших текстів.

Крім того, було визначено, що структура перекладацької компетенції бакалаврів романо-германської філології містить:

- іншомовну компетенцію (всі аспекти володіння іноземною мовою);

- текстотвірну компетенцію (уміння створювати тексти різного типу відповідно до прийнятих в певному мовному колективі правилами і стереотипами);

- комунікативну компетенцію (здатність виокремлювати смисл, зіставляти можливості представників двох мовних колективів і робити висновок про необхідність зміни певного вислову в перекладі);

- технічну компетенцію (специфічні знання, уміння і навички, необхідні для виконання певного виду іншомовної комунікативної діяльності).

Зазначимо, що наведені вище складові структури перекладацької компетентності бакалаврів романо-германської філології лягли в основу визначення її провідних ознак за певними критеріями:

- когнітивним (розуміння сутності і завдань перекладацької діяльності; знання технічних прийомів перекладу; поняття міжмовної та міжкультурної комунікації; адекватності та еквівалентності перекладу; про прагматичні аспекти перекладу; про основні моделі перекладу; про перекладацькі трансформації; про основні принципи перекладу зв'язного тексту, а також вільних і фразеологічних словосполучень в його складі; про граматичні і стилістичні аспекти перекладу.);

– операціональним (здатність здійснювати передперекладацький аналіз тексту, визначати мету перекладу, характер його рецепторів та тип тексту, що перекладається; обирати загальну стратегію перекладу з урахуванням його мети і типу оригіналу; здійснювати письмовий (в обмеженому обсязі – усний переклад) текстів, що відносяться до сфери основної професійної діяльності; користуватися основними способами і прийомами досягнення смислової стилістичної адекватності; правильно оформлювати текст перекладу відповідно до норм і узусу, типології тексту на мові перекладу; професійно користуватися словниками, довідниками, базами даних та іншими джерелами додаткової інформації; обирати і правильно використовувати технічні прийоми перекладу та долати труднощі, зв'язані з лексичними, фразеологічними, граматичними та стилістичними особливостями вихідної мови);

– особистісним (наявність мовної і комунікативної свідомості; концентрація уваги; здатність до мобілізації пам'яті, інтелектуального й емоційного потенціалу; висока ерудиція; широта інтересів; прагнення до збагачення знань; відповідальність; тактовність; скромність; міжкультурна толерантність).

За визначеними ознаками здійснювалася оцінка й самооцінка бакалаврами романо-германської філології своїх особистісних досягнень у набутті перекладацької компетентності, як під час тематичної підготовки, так і впродовж виробничої практики. Тим самим забезпечувалася єдність вимог щодо розуміння сутності та здійснення процедури моніторингу якості навчання бакалаврів романо-германської філології іноземної мови у професійних цілях на засадах компетентнісного підходу.

Крім того, оскільки у зв'язку з процесами глобалізації та євроінтеграції іншомовна комунікативна діяльність відіграє все більш значну роль як у сфері світового та європейського співтовариства, так і в житті нашої держави, зорієнтованої на поступове входження в єдиний європейський соціально-економічний, культурний, науковий і освітній простір, то, як зауважують науковці (І. Алексєєва, Л. Латишев, І. Муратова та ін.), значно зросли й вимоги до професійної та іншомовної компетентності сучасних бакалаврів романо-германської філології. Сучасні вимоги, з одного боку, зумовлюють зростаючу роль національних і міжнародних професійних організацій перекладачів, а з іншого – актуалізацію питань щодо модернізації та вдосконалення професійної та іншомовної комунікативної підготовки бакалаврів романо-германської філології, щоб вони могли повноправно конкурувати на європейському та міжнародному ринках інтелектуальної праці і перекладацьких послуг.

Наш досвід засвідчує, що дидактичне забезпечення сучасного процесу навчання бакалаврів романо-германської філології фахових дисциплін на засадах компетентнісного підходу, повинно передбачати їх ґрунтовну тематичну та іншомовну комунікативну підготовку для роботи у конкретній галузі перекладознавства за відповідним напрямом спеціалізації. Це, на нашу думку, передусім вимагає навчання бакалаврів романо-германської філології професійно-орієнтованому спілкуванню з використанням засобів іноземної мови шляхом закріплення їх знань в обраній предметній галузі.

Так, використовуючи аспект позааудиторної тематичної та іншомовної комунікативної підготовки, бакалаври романо-германської філології можуть активно залучалися до участі в наукових конференціях за певним фаховим

спрямуванням. При цьому за мету має ставитися набуття ними, як предметної компетенції щодо актуальних питань сучасної науки, бізнесу, медицини, виробництва, так і відповідної іншомовної лінгвокомунікативної та суто перекладацької компетентності. Для цього доцільно використовувати різні форми організації їх самостійної роботи, як-от:

– *solo work*, тобто самостійна робота бакалаврів романо-германської філології без допомоги викладача-наставника, спрямована на проведення відповідного мікродослідження та узагальнення його результатів у вигляді наукової роботи, реферату, доповіді, з подальшою їх публічною презентацією на іноземній мові під час обговорення на науковій студентській конференції;

– *self access work* як самостійна робота бакалаврів романо-германської філології в навчальному ресурсному центрі (Перекладацька клініка), спрямована на переклад письмових чи усних текстів (документів, довідок, анотацій) певної предметної спрямованості;

– *autonomous learning*, тобто самостійна робота бакалаврів романо-германської філології, яка спрямована на проведення цілеспрямованої роботи з перекладу різних текстів власними силами, демонстрацію власних досягнень щодо перекладу спеціальної тематики, пошук односторонніх і зразків, аргументацію правомірності власної точки зору чи професійної позиції у певних питаннях;

– *self-directed learning*, яка передбачає розвиток творчих здібностей бакалаврів романо-германської філології на підставі оволодіння вміннями аналізувати, прогнозувати та приймати оптимальні рішення за певних умов, враховуючи чинники стосовно своїх професійних можливостей і потенцій та індивідуальних обмежень у використанні іноземної мови в професійних і особистісних цілях.

Так, в ході підготовки і презентації доповідей на наукових конференціях та різних видах дебатів з використанням засобів іноземної мови, бакалаври романо-германської філології не тільки мають осмислювати предметну інформацію, концентруючи свою увагу на концептуальному та понятійному апараті дослідження, але й мобілізували резерви своєї мовної особистості як професіонала-перекладача та суб'єкта міжкультурного спілкування. При цьому вони мають виявляти такі професійно важливі якості, як ініціативність, активність, наполегливість, самоконтроль, впевненість в собі, які забезпечують мобільність і адаптованість до роботи в конкурентних умовах функціонування перекладацького сервісу. Цьому має сприяти відповідний дидактичний супровід двох викладачів, які здійснюють наставництво бакалаврів романо-германської філології під час опанування ними основ професійно-орієнтованого перекладу: провідного науковця в галузі виконаного дослідження (Scientific adviser); мовного консультанта й майстра перекладу (Language adviser), що здійснює контроль письмової та усної презентації доповідей бакалаврів романо-германської філології за допомогою засобів іноземної мови.

Висновки. Передовий педагогічний досвід вищих навчальних закладів засвідчує, що інноваційні форми організації самостійної роботи, зокрема з підготовки та презентації наукових доповідей бакалаврів романо-германської філології, як правило, характеризуються науковістю, всебічним обґрунтуванням актуальності проблеми дослідження, логічністю його структури і

повнотою розкриття теми, грамотністю їх публічної презентації, що відбиває високий рівень володіння ними спеціальним тезаурусом та перекладацької компетентності. Загалом, висвітлені вище форми організації самостійної роботи бакалаврів романо-германської філології під час підготовки і участі в наукових конференціях сприяють набуттю ними як науково-дослідної, так і іншомовної комунікативної, перекладацької компетентностей.

Перспективи подальших розробок у даному напрямку полягають у більш детальному визначенні способів і прийомів виміру навчальних досягнень бакалаврів романо-германської філології при вивченні фахових дисциплін на основі компетентнісного підходу.

Література:

1. Комиссаров В.Н. Теоретические основы методики обучения переводу / В.Н. Комиссаров. – М. : РЕМА, 2001. – 111 с.

2. Информационно-коммуникативные аспекты перевода: сб. науч. тр. / М.Я. Цвиллинг. – Нижний Новгород : НГЛУ, 1998. – Ч. 2. – С. 143–147.

PEDAGOGIC COMPETENCE AS INDIVIDUAL SIGNIFICANT RESULT OF PROFESSIONAL TRAINING BACHELORS OF ROMANCE AND GERMANIC PHILOLOGY

Kolesnichenko N. J.

Abstract. *The ideas of the pedagogic competence have undergone considerable changes: from investigation of the foundation of ideological orientation, social maturity, responsibility, development of important professional skills alongside with preparedness for analysis of the foundation of teacher's educational work and his pedagogic professionalism.*

The pedagogic competence of bachelors of Romance and Germanic philology must be treated as an integral quality of an individual who is professional in the sphere of school education via another language. It combines the whole set of pedagogic knowledge and skills as well as experience of organizing pedagogic communication and cross-cultural relations which are necessary for successful implementation of teaching and educational activity and efficient solution to competent pedagogic tasks. The basic components the pedagogic competence of bachelors of Romance and Germanic philology are the following:

- *social (linguistic, sociocultural, foreign communicative) competence in the sphere of the discipline "Foreign language";*
- *linguo-didactic and methodological competence in the sphere of training a foreign language and means of organizing a foreign communicative environment;*
- *psychosocial competence in the course of communicative training organization and creative co-working with pupils;*
- *differential psychological competence in the sphere of stimulation of cognitive motives, language skills, multicultural orientation of a student;*
- *autopsychological competence in the sphere of advantages and restrictions of a student's own pedagogic activity on the way to the*

achievement of the professional summit of an individual, as a foreign language teacher and a coordinator of school education by means of another language.

НАПРЯМИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ФІЛОЛОГІВ (НА БАЗІ УНІВЕРСИТЕТІВ ІСПАНІЇ)

УДК 378.937

Кічук Н. В.

В статье рассматривается проблема организации научно-исследовательской деятельности студентов в университетах Испании. Раскрыты задания научно-исследовательской деятельности, требования к ее эффективности. Высветлены ведущие направления организации этой работы будущими учителями-филологами.

***Ключевые слова:** научно-исследовательская деятельность, учитель-филолог.*

DIRECTIONS OF RESEARCH ACTIVITIES OF FUTURE TEACHERS OF PHILOLOGY (AT THE UNIVERSITIES OF SPAIN)

Kichuk N.

In this article the problem of organization of students' research activities at the universities of Spain is investigated. The objectives of research activities, requirements for its efficiency are represented. The major directions of organizing the work of the future teachers-philologist are found out.

***Keywords:** research activities, a teacher-philologist.*

Активізація науково-дослідної діяльності майбутніх учителів-філологів є одним із пріоритетних напрямів розвитку сучасної вищої освіти, оскільки ця проблема пов'язана з такими важливими завданнями, як формування професійної компетентності майбутніх фахівців, їхньої культури наукової праці, вмінь вносити та реалізовувати інноваційні пропозиції щодо підвищення ефективності навчально-виховного процесу в школі.

Ця проблема висвітлювалася з таких наукових позицій: методологія організації дослідницької роботи у вищих навчальних закладах (С. Гончаренко, Н. Кічук, В. Краєвський, І. Лернер, О. Савченко), шляхи оптимізації цього виду пізнавальної діяльності майбутніх учителів (М. Князян, З. Курлянд, С. Литвиненко, О. Мороз, О. Пехота, П. Підкасистий, В. Радул, С. Сисоєва), зарубіжний досвід використання потенціалу науково-дослідної діяльності для підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх фахівців (Т. Кошманова, Л. Пуховська, С. Руснак). Втім, питання про організацію науково-дослідної діяльності студентів у окремих країнах Західної Європи потребує більш глибокого висвітлення. В цьому контексті є цікавим досвід Іспанії як країни з давніми демократичними цінностями в освіті, інноваційними підходами щодо підготовки вчителів певного фаху (зокрема, вчителів-філологів), що й зумовило необхідність формулювання мети статті: розкрити напрями організації